

Reflexen

J. Hoek

De dag na Hemelvaartsdag leg ik de laatste hand aan deze Reflexen. Pinksteren ligt in het verschiet. De nieuwsberichten staan nog in het teken van het verschrikkelijke vliegtuigongeluk in Tripoli waar meer dan honderd mensen zijn omgekomen. Wereldwijd is de aandacht gevestigd op de negenjarige Ruben, de ‘wonderboy’, die als enige de ramp heeft overleefd. Binnen enkele dagen zal hij zich realiseren aan welke ramp hij niét ontkomen is: het verlies van vader, moeder en broer.

Jezus is met eer en heerlijkheid gekroond – dat is de blijde zekerheid van het geloof. Maar nu zien we nog niet dat Hem alle dingen onderworpen zijn – dat is de bange aanvechting voor het geloof. De Geest is gekomen – eens gegeven, blijft gegeven – en tegelijkertijd ervaren we de nood van geesteloosheid en een diepe behoefte aan een nieuwe doorstoot van de Geest van opwekking. In deze spanning zijn we op weg naar de Toekomst des Heren.

PThU: een spannend feuilleton

In het vorige nummer van ons tijdschrift wijdde G.C. den Hertog een deel van zijn Reflexen aan de ontwikkelingen rond de theologische opleidingen in Nederland. Hij schreef toen over een aanzwellende geruchtenstroom dat het aantal locaties van de Protestantse Theologische Universiteit van drie (Kampen, Leiden, Utrecht) naar twee of zelfs één zou worden teruggebracht. Inmiddels is de datum van 1 april (!) gepasseerd waarop bekend werd gemaakt dat de bestuurders van de PThU tot overeenstemming zijn gekomen met de Vrije Universiteit in Amsterdam en de Rijksuniversiteit Groningen, om de kerkelijke universiteit in nauwe samenwerking met de daar gevestigde theologische faculteiten voort te zetten. Dat betekent dus dat de PThU zich van alle drie huidige vestigingsplaatsen terugtrekt. Ongetwijfeld een zeer ingrijpend besluit. In Leiden en Kampen had het personeel de klap wel min of meer zien aankomen, ook al wist men dat de beslissing nog alle kanten uit kon vallen. Het teruggelopen studentenaantal in Leiden en het gemis aan een bredere universitaire inbedding in Kampen plaatsten deze locaties echter in een ongunstige positie. Ik heb de indruk dat voor Utrecht de druiven het meest zuur waren, juist omdat de race tussen Groningen en Utrecht lange tijd gelijk op is gegaan. Uiteraard schrijf ik dit op basis van indrukken en als iemand die niet tijdens de onderhandelingen achter de schermen heb gekeken. In elk geval hebben rector prof. dr. G. Immink en directeur dr. H. van der Sar geweldige inzet betoond om er een voor de PThU zo gunstig mogelijk resultaat uit te slepen. Kennelijk hebben de faculteitsbesturen van Amsterdam en Groningen zich het meest open getoond om de PThU een ruime eigen plek te geven. Terecht is in de pers opgemerkt dat de verliezers van 1999 (toen de toenmalige Samen op Weg-kerken besloten de predikantsopleidingen in Groningen en

Amsterdam te sluiten ten gunste van Kampen, Utrecht en Leiden) de overwinnaars van nu zijn.

Nu de mededelingen van 1 april zijn gebleken geen grap te zijn, vallen er de nodige wonden te likken. Historisch is het moeilijk te verteren dat de plaatsen waar eens de katheders van Gomaris en Voetius stonden, nu door de kerkelijke opleiding worden verlaten. Vanouds was theologie toonaangevend aan 's lands oudste universiteit, de moeder der theologische faculteiten in Nederland, en niet minder aan de universiteit die nog altijd het adagium *'Sol iustitiae illustra nos'* ('Zon van de gerechtigheid, verlicht ons!') in het vaandel voert. Zo bezien is de ontwikkeling diep te betreuren als uitvloeisel van de secularisatie. Terecht merkte de emeritusstudentenpredikant van Kampen ds. J. Faber op: 'De secularisatie heeft dingen bewerkt die je niet voor mogelijk hield.'

Op een ander niveau is er de onzekerheid voor met name het ondersteunend, maar toch ook wel het wetenschappelijk personeel over eventuele gedwongen ontslagen en noodzakelijke verhuizingen. De 110 jarige studentenvereniging 'Voetius' reageert bij monde van preses Peter Wijnberger geschokt omdat de ontwikkelingen de Utrechtse studenten hebben overvallen en naar hun indruk hun belangen niet of te weinig zijn meegewogen. De woordvoerders van de departementen Godgeleerdheid in Leiden en Utrecht stellen zich gereserveerd op. Ze willen vooral niet uitspreken dat het vertrek van de PThU waarschijnlijk een gevoelige aderlating zal betekenen in een tijd waarin elke nieuwe theologische student van harte wordt verwelkomd gezien de afgenomen studentenaantallen. Persoonlijk deel ik in de weemoed om de sluiting van de opleidingsplaats in de schone stad Kampen met zijn fraaie academiegebouw in de schaduw van de Bovenkerk, een plek waar je de verbondenheid met het gereformeerde voorgeslacht bijna met de handen kunt tasten. Gelukkig zetten de broeders (en enkele zusters?) van de Broederweg de traditie van Herman Bavinck c.s in Kampen nog voort.

De vergadering van de synode van de Protestantse Kerk is intussen geïnformeerd over de achtergronden van het voorgenomen besluit. In Deo volente november is het aan de synode om tot definitieve besluitvorming over te gaan. Alles wijst erop dat de synode zal instemmen met het voorgestelde scenario. Lobby's om toch Leiden of Utrecht of Kampen als vestigingsplaats van de PThU open te houden, worden niet verwacht.

Wat betekent een en ander voor de toekomst van de PThU? Ik hoop dat deze vraag bij het grondvlak in de gemeenten leeft. De opleiding van dienaren des Woords verdient een vaste plaats in de voorbede. Ik denk wel eens terug aan de wijze waarop wijlen ds. G. Boer in Katwijk aan Zee, maar ook in alle andere gemeenten die hij heeft gediend, met grote regelmaat in de eredienst de gemeente vooring in het gebed om de roeping en toerusting van nieuwe evangeliedienaren. Het lijkt mij niet 'toevallig' dat juist in die gemeenten verscheidene mensen zich geroepen wisten de theologische studie aan te vangen met het oog op het ambt van predikant of zendeling. Ik vraag mij wel eens af of we niet tezeer tekort schieten in het gebed voor de theologische faculteiten en studenten, en dan uiteraard in het bijzonder voor die faculteiten waar de aanstaande predikanten worden gevormd.

Er is ook alle reden om God te danken dat – nu maar even in alfabetische volgorde – in Amsterdam, Apeldoorn, Groningen, Kampen, Leiden, Leuven, Utrecht theologisch

onderwijs op wetenschappelijk niveau wordt gegeven en dat daarbij het gereformeerde geluid klinkt of in elk geval meeklinkt. Het is goed dat de kerk haar dienaren opleidt te midden van de breedte van het universitaire bestel en in ontmoeting met vele anders denkende en anders gelovende docenten en studenten. Dat dit onderwijs voortgang heeft, is allerminst vanzelfsprekend en dat het gezegend wordt evenmin. Daarom is naast de inzet om zo goed mogelijke kwaliteit te bieden het voortdurend gebed in afhankelijkheid van de Here noodzakelijk.

Inmiddels heeft het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond een commissie van een drietal 'wijze mannen' benoemd (dr. M. van Campen, ds. G. D. Kamphuis en prof. dr. W. Verboom) om haar te adviseren inzake de toekomstige universiteitssteden waar de leerstoelen van de Gereformeerde Bond gevestigd blijven of worden, de plaats waar deze bestuurlijk worden ondergebracht (gelinkt aan de PThU of aan de departementen of faculteiten Theologie) en het profiel voor de diverse leerstoelen. Deze commissie is gemandateerd om in opdracht van het hoofdbestuur met alle relevante gesprekspartners gesprekken te voeren. Uitgangspunt voor het werk van de commissie is het instellingsbelang van de Gereformeerde Bond, namelijk het formuleren waar, op welke wijze en door wie de doelstellingen van de Gereformeerde Bond ten aanzien van het theologische wetenschappelijk onderwijs het beste gerealiseerd kunnen worden. Zo kan te zijner tijd het hoofdbestuur een wel gefundeerd oordeel vellen over de nieuwe situatie en tot een goede afweging komen op welke wijze zij het beste betrokken kan blijven bij de theologische opleiding van de aanstaande predikanten. Vanouds is de stelregel van de bond dat zij daar aanwezig wil zijn waar de kerk haar dienaren opleidt. Vandaar tot nog toe de keuze voor Utrecht en Leiden alsook voor de verbondenheid met de PThU, tot op heden in Kampen. Het ligt voor de hand dat in elk geval de band met de PThU blijft, voortaan op de beide gekozen locaties Amsterdam en Groningen, terwijl de mogelijkheden om ook in Leiden en Utrecht inbreng te houden zullen worden gezien. Ook andere faculteiten in Nederland en Vlaanderen kunnen in het vizier komen. Wellicht geeft de veranderde constellatie mogelijkheden om de doelstelling van de bond, de verbreiding en verdediging van de waarheid in de Protestantse Kerk in Nederland, in de academische wereld op ruimer wijze gestalte te geven dan tot op heden het geval is geweest.

Wat 'Voetius' betreft, de vereniging overweegt om behalve in de traditionele vestigingsplaats Utrecht ook in Amsterdam activiteiten te gaan ontplooien. Het ligt voor de hand dat dit in de toekomst ook voor Groningen gaat gelden. Ik denk hier aan de woorden van rector Immink in het *Reformatorsch Dagblad* van 10 april: 'Ik hoop dat ook orthodoxe studenten Groningen gaan ontdekken; ze hebben een sterke traditie wat betreft Bijbelwetenschap.' Zal 'Voetius' zich ontwikkelen tot een landelijke vereniging met leden die op verschillende plekken actief zijn, maar toch ook overkoepelende vergaderingen kennen (vergelijkbaar met de CSFR)? Dat zou ik in alle gepaste bescheidenheid willen suggereren als oud-Leidenaar, die zelf nooit lid van Voetius is geweest en dat ook niet kon zijn, maar zich intussen bij het wel en wee van dit illustre dispuut nauw betrokken voelt.

Al met al kan er over de PThU een spannend feuilleton geschreven worden. Daarom besluit ik nu mijn reflecties op dit punt maar met 'wordt vervolgd'.

Tussen isolement en engagement (Amish en Urban Expression)

Een recent familiebezoek in Amerika stelde mij in staat om samen met echtgenote en schoonzus een bezoek te brengen aan één van de gebieden waar de Amish-people leven, namelijk in de wijde omgeving van Philadelphia. Het was voor mij een al lange gekoesterde wens om eens nader kennis te maken met deze groepering, die overigens al jarenlang een sterke groei vertoont, met name doordat de gezinnen groot zijn en de onderlinge verbondenheid hecht. In Birdinhand, Pennsylvania, bezochten we het 'Amish visitors's centre'. Een multimediale presentatie confronteerde ons met 'Jacob's choice'. Het gaat om de ingrijpende keus waarvoor de jongvolwassen Jacob zich gesteld ziet: enerzijds het vertrouwde levenspatroon in de eigen kring, trouwen met een Amish-meisje met wie hij een gezin zal stichten om zich dan geheel te blijven bewegen in het milieu waarin hij is opgegroeid. Of kiezen voor zijn auto, zijn sport, zijn studie en alles wat boeit in de wijde wereld. Jacob maakt uiteindelijk de keus om zich te laten dopen en daarmee zijn innerlijke verbondenheid met het geloof en de cultuur van de Amish uit te spreken: een keus voor een sterk door de Bijbel en de voorvaderlijke gewoonten gestempeld leven, een keus ook tegen de auto en de televisie en voor paard en wagen en eigen traditionele klederdracht.

In een authentiek schoolgebouw kregen we met een gezelschap Amerikanen nadere uitleg over de cultuur en overtuigingen van de Amish-people. Mij viel de integere manier op waarop door de belangstellende aanwezigen naar de achtergronden van allerlei opvallende keuzes van de Amish werd geïnformeerd. Waarom willen ze geen gebruik maken van elektriciteit, van auto's, van moderne media? Het gaat vooral om het bewaren van de sterke gezins- en familieverbanden en om het waken tegen de verleidingen van een voze wereld van amusement en weeldezucht. Het gaat om meer dan uiterlijke vormen. Toen in 2006 een man in een Amish-gemeenschap vijf schoolmeisjes doodde en vervolgens de hand aan zichzelf sloeg, weigerden de Amish kwaad over hem te spreken en ontfermden ze zich over zijn vrouw. Daar ging een indrukwekkend getuigenis van uit in brede kring.

Hoe is het mogelijk dat deze groepering zo'n grote persistentie kent en dat er in deze kring van secularisatie nauwelijks sprake is? Hoe kan het dat zo'n 95% van de jongeren ervoor kiest – nadat ze een korte tijd de gelegenheid hebben gehad om zich in de buitenwereld te oriënteren – om toch trouw te blijven aan de overtuigingen die van generatie op generatie zijn overgedragen?

Als gereformeerden in een geseclariseerde cultuur die de zuigkracht van het moderne denken en leven aan alle kanten ondervinden, kijken we vaak met een zekere jaloersheid naar de Amish-people. Waarom lukt het daar wél om de beginselen van hun geloofsovertuiging en daarop gebaseerde levenspraktijk over te dragen op aankomende generaties, terwijl onder ons mensen die het weten kunnen, zoals directeur van de HGJB ds. Harmen van Wijnen, verzochten dat het schier onbegonnen werk is om de jeugd bij de kerk en bij de gereformeerde traditie te houden? Zou het niet goed zijn wanneer we iets van de trekken van de Amish zouden vertonen? Is hun manier van leven eigenlijk niet een ideaalbeeld voor ons waaraan we ons kunnen spiegelen en waarnaar we ons zo

veel mogelijk zouden dienen te richten? Moeten we als gereformeerden in deze tijd niet meer en meer kiezen voor een tegencultuur, juist wanneer we zien dat de ruimte voor het integraal leven vanuit onze overtuigingen steeds meer ingeperkt wordt in onze maatschappij? Het arrest van de Hoge Raad over het ‘vrouwenstandpunt’ van de SGP en het gedram van allerlei politieke partijen om de vrijheid van onderwijs in te perken (vooral met het oog op een volstrekt doorgeschooten homo-emancipatie), zijn toch tekenen aan de wand? Organisaties als het Scharlaken Koord en Youth for Christ worden beknot in hun vrijheid en mogelijkheden om hun goede werk te verrichten. Moeten we elke gedachte aan kerstening van de gehele samenleving (om van het bevorderen van een theocratisch bestel maar te zwijgen!) maar opgeven en ons terugtrekken in een noodzakelijk en hopelijk heilzaam isolement?

We zouden hierbij ook kunnen denken aan wat ons in Jeremia 35 verteld wordt over de Rechabieten. De Rechabieten en de Amish – ze lijken in veel opzichten op elkaar. Ook de Rechabieten waren een groep mensen voor wie de tijd leek te hebben stilgestaan. In 2 Koningen 10 lezen we over hun voorvader Jonadab, de zoon van Rechab, als een vurig voorvechter van de zuivere dienst van de HERE tegenover de afgoderij van de vruchtbaarheidsgod en godin Baäl en Astarte. Bij die afgoderij hoorde misbruik van alcohol, seksuele uitpattingen, verloedering. Het ging om de roes en de drift, om de kick – en dat dan met een religieus sausje overgoten. Jonadab moest daar niets van hebben. Hij stelde in die tijd voor zichzelf en al zijn nakomelingen een aantal leefregels op die hen zo ver mogelijk van de macht der verleiding verwijderd moesten houden. Jonadab verbood in de eerste plaats alle gebruik van wijn en verder elke vorm van landbouw. Want was de afgoderij daar niet mee begonnen? Waren Baäl en Astarte niet vooral de goden van de vruchtbaarheid van de aarde? God weet de trouw van de Rechabieten te waarderen. Het gaat er echter de profeet Jeremia wanneer hij de inwoners van Jeruzalem met de Rechabieten confronteert niet om dat iedereen zo zou moeten leven als zij. Het is niet de bedoeling dat alle inwoners van Jeruzalem geheelonthouders en tentbewoners worden. Het gaat er evenmin om dat menselijke tradities op zichzelf heilig zouden zijn en ook niet dat je niet met je tijd mee zou mogen gaan alsof we in 2010 krampachtig zouden moeten vasthouden aan archaisch taalgebruik en aan allerlei vormen die achterhaald zijn. Alsof je de bekering tot God zou kunnen aflezen aan de drieslag donker gewaad, ouderwets gepraat en zwaarmoedig gelaat. Dat gaat allemaal aan de kern van de zaak voorbij. We moeten ervoor oppassen dat we allerlei menselijke regels en tradities niet het gewicht geven van goddelijke geboden. Het gaat om gehoorzaamheid die uit geloof voortkomt. Dáárin worden de Rechabieten aan de inwoners van Jeruzalem en ook aan ons ten voorbeeld gesteld.

We vinden zulke Rechabieten en Amish-people maar wereldvreemd. Dat zal waar zijn, maar ze hadden en hebben wél wat over voor hun traditie. Zij ontzeggen zich bepaalde dingen en zijn heel consequent. Mag geloven ons nog iets kosten? Wanneer wij bij bepaalde keuzen in ons leven beseffen dat we tegen Gods wil ingaan, wijzen we die dan af? Volgen we niet te gemakkelijk de meerderheid in het kwaad? Denk aan het materialisme, het leven alsof geld en goed, luxe en comfort het hoogste ideaal is, terwijl we onze naaste in nood niet zien staan.

Toch is er een andere kant aan de zaak die we evenmin uit het oog mogen verliezen. Ik denk aan de inzet van christenen om laagdrempelig kerk te zijn te midden van de stad en voor postmoderne mensen. Zij benadrukken sterk dat we als het ware door de ontfermende ogen van Christus moeten kijken naar verloren schapen om ons heen. Moet je niet juist wars zijn van een eigen subcultuur die voor buitenstaanders allerlei dammen opwerpt en waardoor je misschien alleen nog maar een toeristische bezienswaardigheid bent zoals de Amish dat in veler ogen zijn, en dus niet langer een lichtend licht en een zoutend zout? Is er niet veeleer contextualisering nodig? Gaat het er niet om dat we in de lijn van de incarnatie – het Woord werd vlees, God ging delen in de concrete misères van het mens zijn op aarde – zo veel mogelijk in de huid van de ander kruipen en de Joden een Jood, de Grieken een Griek, de postmoderne een postmoderne zijn? Moeten we niet allerlei tradities en gebruiken heroverwegen vanuit de focus op de ongelovige? Moeten we niet meer en meer een publiekskerk worden, een servicekerk, een ‘vicarious church’, een kerk met een aanbod die ook openstaat voor vormen van min of meer vrijblijvende participatie? Ik denk aan interkerkelijke netwerken als *Urban Expression* dat staat voor creatieve gemeentestichting op plaatsen waar de kerk (vrijwel) niet meer aanwezig is. Naar mensen toe gaan in plaats van te verwachten dat zij naar ons toe komen. Geen manieren van kerk zijn opleggen die niet passen in de gegeven context. Niet de veilige weg kiezen, maar risico’s nemen en het lijden niet uit de weg gaan ten dienste van de zoektocht naar het verlorene. In dit verband kunnen we ook namen noemen als van John Milbank, Stanley Hauerwas en William Cavanaugh. Het gaat hen niet om een tegencultuur als een doel in zichzelf, maar om een ‘counterculture for the common good’ (Tim Keller), een radicaliteit die zich paart aan openheid, flexibiliteit en gastvrijheid.

Veel zou er te zeggen zijn over het spanningsveld tussen *Amish* en *Urban Expression*, tussen isolement om het goede te behouden en engagement om het verlorene te zoeken. Belangrijk is in elk geval dat we dit spanningsveld zien en ons er rekenschap van geven in de keuzes die we maken ten aanzien van christen-zijn en gemeente-zijn. Prof. dr. James Kennedy wijst in het maartnummer van *CV Koers* een weg tussen distantie en doorbraak, tussen onvruchtbare isolatie en onkritische assimilatie: ‘Want het zoeken van isolement is vaak een uiting van gemakzucht, gebrek aan durf of op zijn minst onvermogen om de kerk te zien als voorbeeld voor de gemeenschap. Maar ook de positionering van de kerk als voornamelijk een vrijwilligersorganisatie die er is “voor de samenleving” vergt niet altijd veel kwaliteit van het kerkelijk leven, of de toewijding van de leden... In een samenleving waarin kerklidmaatschap niet meer vanzelfsprekend is, en bezielende verbanden zeldzaam zijn geworden, zal de kracht en de kwaliteit van de kerkgemeenschap uitstralen op de samenleving. Sterke gemeenschappen trekken de aandacht.’

Bidden om opwekking

Sterke gemeenschappen? Dat kan alleen door de krachtige werking van de Heilige Geest. Ik schrijf deze Reflexen zoals gezegd na Hemelvaartsdag en op weg naar Pinksteren. De afgelopen week las ik tot driemaal toe in de krant over opwekking: over moedeloosheid

van mensen die er lang schijnbaar tevergeefs om gebeden hebben; over hoe opwekking kan verzanden in moralisme en over bemoedigende voorbeelden van opwekking in het verleden. We mogen weten dat de uitstorting van de Heilige Geest niet herhaald hoeft te worden. Het is dan ook bezwaarlijk voor opwekking de terminologie ‘outpouring of the Spirit’ te hanteren. De kerk (de gemeente) is sinds de grote Pinksterdag woonstede van God in de Geest. Dat besef van grote, heilshistorische rijkdom mag echter niet leiden tot zelfgenoegzaamheid, maar is als het goed is juist een aansporing om voortdurend te staan naar de vervulling met de Geest. De juiste houding in dagen van verval is niet het klagen over de donkerheid van de tijd en evenmin geruststellend spreken over alles wat we ‘nog’ hebben en waarin we beter zouden zijn dan anderen. Het komt erop aan vanuit de ervaren nood met verwachting tot God te gaan. Opwekking is een soeverein werk van de Geest, niet door mensen te organiseren. Het is dus niet het resultaat van het gebruik van de juiste middelen. Het uitblijven van opwekking is niet per definitie een oordeel. De Geest werkt niet in alle tijden en in alle personen in gelijke mate. Deze overtuiging van Gods soevereiniteit maakt echter niet passief, maar juist actief. ‘God does all and we do all’, kon de bekende achttiende-eeuwse opwekkingstheoloog Jonathan Edwards zeggen. We kunnen de Geest uitblussen door onderlinge verdeeldheid, door het wantrouwen van opwekking, het zwijgen erover, het doorslaan tijdens opwekking en een al te afwachtende houding tegenover opwekking.

We moeten niet van opzienbarende en uitzonderlijke zaken opwekking verwachten. Hét middel tot opwekking is en blijft de normale prediking van het Woord van de levende God. Daarin is een diepe ernst in het licht van de eeuwigheid. Zo is er ook de innige verwondering over Gods genade in Christus en beweging met de naasten met het oog op hun eeuwig heil. In tijden van opwekking belijdt men elkaar de zonden en misdaden. Gebroken relaties worden hersteld. Onverzoenlijke en culturele tegenstellingen worden door de Geest overstegen, zodat er een nieuwe ‘oecumene van het hart’ ontstaat. We zijn geroepen bruggen te slaan naar elkaar en dwars door allerlei kerkmuren en denominatiegrenzen heen het gemeenschappelijk gebed en de gemeenschappelijke voortmoediging te beoefenen.

Opwekking leidt tot missionair elan. Het innerlijk geestelijk leven blijkt een bron van actie te zijn. Ook het diaconale spreekt uitdrukkelijk mee: de heiliging krijgt concreet gestalte in liefdadigheid. Veelal is de verwachting van opwekking gemotiveerd en gedragen door het geloof in een toekomstige bloeitijd van de kerk in samenhang met de bekering van het volk der Joden tot Jezus de Messias. Wanneer we vandaag opwekking zoeken, dan gaat het om ‘bewaren met de deuren open’, zoals in de gemeente van Filadelfia die kleine kracht had, maar Christus’ Woord had bewaard en zo een open deur ontving naar Jood en heiden toe (Openbaring 3: 8, 9). ‘Das Gebot der Stunde’ is niet dat wij ons terugtrekken in een bastion van gelijkgezinden, maar juist uitgaan in ‘de heggen en de steggen’ met de blijde boodschap van het koninkrijk Gods. Laten we opnieuw gemotiveerd mogen worden tot het getuigend gesprek met Israël en getuigenis in woord en daad in zes continenten, veraf en dichtbij. Opwekking, zending en positieve eschatologische verwachting zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. *Veni Creator Spiritus!*

Promoties en personalia

Ook dit keer mogen we een aantal jonge doctores in de theologie hartelijk feliciteren met het behalen van hun graad. Op 18 maart promoveerde Koenraad van Bekkum aan de Theologische Universiteit van de Gereformeerde Kerken in Nederland te Kampen cum laude op een proefschrift *From Conquest to Coexistence. Ideology and antiquarian intent in the historiography of Israel's settlement in Canaan*.

Op 26 april behaalde aan dezelfde universiteit Dolf te Velde de graad van doctor. De titel van zijn dissertatie luidt: *Paths Beyond Tracing Out. The connection of method and content in the doctrine of God. Examined in Reformed Orthodoxy, Karl Barth and the Utrecht School*.

Op 13 april verdedigde Reinier Wilhelm de Koeijer aan de Universiteit Utrecht zijn proefschrift *Geestelijke strijd bij de Puriteinen. Een spiritualiteit - historisch onderzoek naar Engelse puriteinse geschriften in de periode 1587 - 1684*.

Edward van 't Slot promoveerde op 17 mei cum laude aan de Protestantse Theologische Universiteit met de studie *Openbaringsnegativisme. Bonhoeffers kritiek op Barths actualistische geloofsbegrip*. Mooi om te zien dat deze gedegen studies voltooid konden worden en dat zo de gereformeerde theologie zijn vitaliteit vertoont.

Een hartelijke felicitatie is op zijn plaats aan het adres van dr. H.J. Kommers, predikant in Lelystad, vanwege zijn benoeming tot buitengewoon hoogleraar aan de North - West University, campus Potchefstroom, in Zuid - Afrika. In het kader van zijn leeropdracht zal collega Kommers gastcolleges verzorgen en bij de begeleiding van promovendi betrokken zijn. We wensen hem op die ver gelegen plaats vruchtbare en zegenrijke werkzaamheden toe naast zijn arbeid in de gemeente.

Het is minder gebruikelijk in deze kolommen melding te maken van toegekende koninklijke onderscheidingen. Deze keer wil en kan ik echter niet nalaten te vermelden dat de voorzitter van onze redactie, dr. W. Verboom, tot Ridder in de Orde van Oranje Nassau is benoemd. Wie dr. Willem Verboom kent en aan zijn zijde zijn vrouw Gerdien, zal het met mij eens zijn dat zij deze onderscheiding samen verdienen als aimabele, toegewijde en trouwe arbeiders in Gods wijngaard. Namens alle lezers zeg ik: Proficiat en zegen op jullie verdere levensweg in het licht van de God van het verbond die ons Zijn eeuwige vriendschap biedt.